

10. Росовецький, С. Біблійні мотиви у творчості Шевченка / С. Росовецький // Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка / [Ю. Барабаш, І. Дзюба, В. Пахаренко, О. Боронь та ін.] – К. : Наук. думка, 2008. – С. 344–372.
11. Приходько, М. Апокрифічні мотиви у поемі Тараса Шевченка «Марія»: їхня генеза і творче переосмислення у першій половині ХХ століття / М. Приходько // Шевченкознавчі студії. – 2008. – Вип. 11. – С. 60–67.
12. Сивачук, Н. П. Українські народні дитячі колядки, щедрівки та посівальні пісні : посіб. для студентів / Н. П. Сивачук. – К. : Науковий світ, 2002. – 43 с.
13. Смілянська, В. Структура і смисл : спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка / Валерія Смілянська, Ніна Чамата. – К. : «Вища школа», 2000. – 208 с.
14. Франко, І. Про євангельські основи поеми Т. Шевченка «Марія» / І. Франко // Літературна спадщина : [в 4 т]. – К., 1967. – Т. 4 : Іван Франко. Художні твори і художні переклади / упоряд. І. І. Басс, М. С. Грицюта, І. Є. Журавська та ін. – С. 441–448.
15. Франко, І. Шевченкова «Марія» / І. Франко // Літературно-критичні статті / І. Франко ; упорядк. та прим. Г. Сидоренко ; ред. та передм. Ю. Кобилицького. – К., 1950. – С. 409–417.
16. Цимбалістий, Б. Родина і душа нашого народу / Богдан Цимбалістий // Українська душа. – К. : Думка, 1992. – С. 66–97.
17. Шевченко, Т. Г. Кобзар. Повна ілюстрована збірка / передм. І. Дзюби. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. – 720 с.

Стаття надійшла 10.03.2017 року

УДК 821.161.2(092)

Оксана Денисюк
(Умань, Україна)
e-mail: denisyuksenia@ukr.net

МІФОЛОГЕМИ КОБЗАРСЬКО-ЛІРНИЦЬКОЇ ТРАДИЦІЇ В РОМАНІ Л. МУСІХІНОЇ «ЗВИЧАЙНИК» ЯК ВИХОВНИЙ ПРОСТІР

У статті на основі вивчення змісту старосвітського роману Л. Мусіхіної «Звичайник» виокремлено та проаналізовано міфологеми філософії буття інституту кобзарства, їх роль у формуванні національного світогляду молодого покоління українців. Актуальність статті зумовлена відсутністю належного осмислення ролі кобзарства в історико-педагогічній та літературознавчій думці України, недостатнім розумінням сакральності самого явища, спотвореним тенденційним трактуванням образу співця героїчної слави в історії літературної освіти.

Ключові слова: міфологема, кобзар, дорога, філософія дороги, філософія часу, філософія буття, сакральний сміх.

Денисюк О. Мифологеми кобзарско-лирницькой традиции в романе Л. Мусихиной «Звичайник» как воспитательная среда.

В статье на основе тщательного прочтения содержания старосветского романа Л. Мусихиной «Звичайник» выделены и проанализированы мифологемы философии бытия института кобзарства и их роль в формировании национального мировоззрения молодого поколения украинцев. Актуальность статьи обусловлена отсутствием надлежащего осмысления роли кобзарства в историко-педагогической и литературоведческой мысли Украины, недостаточным пониманием сакрального самого явления, извращенной тенденциозной трактовкой образа певца героической славы в истории литературного образования.

Ключевые слова: мифологема, кобзарь, дорога, философия дороги, философия времени, философия бытия, сакральный смех.

Denisyuk O. Mythology of the kobza-lyric tradition in the novel by L. Musihin «The Customary» as an educational space.

In the article, based on a thorough study of the content of the old-fashioned novel L. Musihin's «Customary», the myths of the philosophy of the existence of the institution of kobzarism and their role in shaping the national outlook of the younger generation of Ukrainians are isolated and analyzed. The urgency of the article is due to the lack of proper understanding of the role of kobzarism in the historical, pedagogical and literary views of Ukraine, the lack of understanding of the sacredness of the phenomenon, distorted tendentious interpretation of the image of the singer of heroic fame in the history of literary education.

On the basis of the analysis of the old-fashioned novel Lilia Musihin's «Customary», the following myths of the philosophy of being of the Ukrainian nation were singled out: «time», «space», «life», «death», «sacral laugh», «hut», «music». It was found that the above-mentioned mythological logos, according to the creative idea of the writer, embodied in the concept of «road», which is conceived as a living being and calls only the best representatives of mankind (kobzars) in the path.

The sacred space in the work reflects the worldviews of our ancestors who shared the world on this, their own, and the one, the «stranger», where the past, present, and future converge, where time and space can come together at one point. The «Road» is interpreted in the novel «Customary» as a significant educational space, a school of life that demonstrates the transformation of an ordinary young man into a great kobzar, a bearer of sacred knowledge, spiritual and moral guidance of the people, from the time passed from grandfathers to grandchildren.

Keywords: mythology, kobzar, road, road philosophy, philosophy of time, philosophy of being, sacral laughter.

Одна з найдавніших і найважливіших міфологем українського кобзарства – це і філософія буття сліпих музикантів, і філософія смерті, світу та його сприйняття. Не можна переоцінити ту роль, яку відіграло мистецтво кобзарів у вихованні молодого покоління, збереженні й передачі реліктів народної культури, історичної пам'яті народу.

Зважаючи на відсутність належного осмислення ролі кобзарства в історико-педагогічній та літературознавчій думці України, недостатнє розуміння сакральності самого явища, спотворене тенденційне трактування образу співця героїчної слави в історії літературної освіти,

вважаємо за необхідне докладно проаналізувати головні міфологеми кобзарсько-лірницької традиції.

Джерельною основою для нашого дослідження став старосвітський роман «Звичайник» Лілії Мусіхіної (сучасної письменниці, етнографа). Цей надзвичайний твір, написаний у 2014 р., – неначе машина часу, занурюючись у читання якого, все навколо перестає існувати, оскільки містить значну кількість філософсько-міфологічних концептів слов'янства, ритуально-міфологічну основу кобзарства як унікального явища українського музичного мистецтва.

Пірнаючи у світ подорожі старого кобзаря Мартина, його поводиря Устимка й студента-втікача Амфібрахія, таємниця особи якого розкривається наприкінці твору, читач стає співучасником подій, а за певної умови – потлумачення міфологічних явищ, що трапляються в тексті, – поповнює свої знання про глибини світогляду своїх предків, філософії їхнього життя.

Мета статті – виокремити та проаналізувати міфологеми філософії буття інституту кобзарства, віддзеркалені в романі «Звичайник» Лілії Мусіхіної, та їх роль у формуванні національного світогляду молодого покоління українців.

У романі Дорога – це не просто шматок простору, це жива істота, яка дарує щастя і задоволення тим, хто мандрує по ній босоніж. На дорозі, на думку Устимка, живе щось, що «тягнуло його КУДИСЬ», далеко-далеко, де, можливо, «хтось чекає його» [2, с. 10]. Тому він ішов за покликом того «хтось», хто чекав «на нього на другому кінці дороги». Цей ХТОСЬ поступово, за допомогою старця та його товаришів, таємних знаків і видінь, «виліплював», творив із хлопчика того, ким йому було написано на долі бути – КОБЗАРЕМ, великим, ведичним старцем, з яким ходив по землі, навчав і підтримував сам Господь.

Тут наголосимо на тому, що дорога сприймалася нашими предками як розділювач світу на «свій» та «чужий» і як, власне, окремий світ, де живуть військові, мандрівники, сліпі співаки, жебраки, а також злі духи (тому, що й сама дорога належала до «того» світу). Згідно з уявленнями давніх людей, перебування в дорозі прирівнювалося перебування в стані не живої людини. Цікаво, що ми можемо визначити час, коли відбувалися події роману – автор фіксує її своєрідними «відомостями-маячками», як-от «шляхта часом польська тут вигарцьовувала й наганяла страху своїми п'яними криками і хапанням за шаблі з найменшої причини» [2, с. 10], або згадуючи татарські набіги, тому «то тут, то там горіли села», «спалахувала джума» (чума / смерть), або, і це ми вже маємо більш-менш точний часовий проміжок, – згадка про Івана Мазепу.

У свідомості слов'ян усе, що торкається Дороги, має надзвичайне значення – починаючи від моменту залишення домівки. У Л. Мусіхіної

вирушення в дорогу розпочинається з «поклику». Устимко почув, як його хтось покликав, і цей поклик звучав тільки для нього: «Голос той був скрізь: він звучав і в його голові, і в його серці, і, хлопець міг заприсягтися, аж лящав понад лугом ... Щось у його грудях відгукнулося на той поклик, ніби якась невидима нитка тієї ж миті зв'язала його з таємничим і невідомим ЧИМОСЬ на тому, іншому кінці ... Щось усередині боліло і непокоїлось, клубком підступало до горла й тягло кудись у невідомість... він відкинув батіжок і пішов геть. ... Куди? Навіщо? Не знав сам. Не думав ні про матір, ні про себе, ні про кого – таким сильним був той поклик. Коли вже вийшов на дорогу, зрозумів, що це вона його кликала, це вона була тією невидимою ниткою між ним і ЧИМОСЬ» [2, с. 26].

Таким чином, Дорога є живою істотою, яка сама обирає того, хто має по ній іти, і не просто йти, а здійснювати певні вчинки, творити добро. У контексті роману Дорога відіграє роль долі, що стає для хлопчика невідвратною. Залишивши домівку вперше, хлопчик, пройшовши декілька сіл, усе-таки вертається додому. Утім, поклик залишився в душі хлопчика. І, врешті-решт, він зрозумів, що не зможе жити звичайним життям. І тоді, ПО ДОРОЗІ, в їхній дім прийшов сліпий кобзар, який саме шукав собі поводитирю. Мати хлопчика відчула, що не втримає його, тому «поплакала, поблагословила і відпустила», оскільки зрозуміла, що «він їй уже не належить» [2, с. 30].

Акцентуємо на тій важливій ролі, яку відігравали обряди проводжання, прощання і благословення батьками. Останнє надзвичайно чітко прослідковується в українських народних думах та історичних піснях, у билинах тощо. Випроводжання в дорогу з давніх часів супроводжувалося плачами/голосіннями (що ще раз підтверджує належність подорожуючого до світу мертвих), тостами («на посошок», «на коня», «на кожную підкову»), забобонами про того, хто йде в далеку дорогу, того, хто його випроводжає й зустрічає, замовляннями, що покликані були забезпечити успіх та безпеку під час подорожі.

У свідомості хлопчика дорога спочатку асоціювалася зі свободою, піснею, це було «його дитяче щастя» [2, с. 33]. Ці відчуття засвідчують ще не свідоме ставлення Устимка до Дороги, до її філософії та власної місії на ШЛЯХУ.

Ще одне значення Дороги в романі – школа життя, яку проходив хлопчина. Адже саме в дорозі дід Мартин розповідав йому все, що знає про світ, про людей, про закони життя, навчав відчувати людей, розпізнавати добрих і злих, бачити все різноманіття світу – від особливостей життя до різниці в піснях, їхній музиці, виконанні тощо, знайомився з ДУШЕЮ світу. Слухаючи спів Кобзаря, юнак занурювався в

інший світ, відчуваючи, що «щось потойбічне, щось велике, величне і прекрасне народжувалося тоді в світі» [2, с. 36].

У Дорозі вві сні хлопчик отримує таємні знання, вчиться грати на музичних інструментах. Сон ототожнюється зі станом зміненої свідомості, станом, що прирівнюється до смерті. Завдяки цьому хлопчик потрапляє в потойбіччя, де вчиться грати на своєму першому музичному інструменті – сопілці, вчиться заглиблюватися у світ музики, ба, більше – чути музику сфер, про яку свого часу писав Платон: «Устимко взяв сопілку. Зітхнув. «Спробую». І тут ... світ наповнився ним, його диханням і душею. Устимко зрозумів. Що все навколо живе у ритмі його серця, сповнюється ним, а сам він у собі відчув цілий світ» [2, с. 46].

Дорога як школа навчила Устимку ще одній мудрості – нічого у світі не відбувається просто так. Дорога, як жива людина, вела кобзаря та його поводиря туди, де вони були потрібні, де вони могли і повинні були допомогти. І старий кобзар, хоча, за свідченням автора, не такий-то він і старий, своїм надчуттям, інтуїцією, можливо, своїм внутрішнім зором завжди точно знав, де вони мають бути в той чи той момент, а дорога, як хитра жінка, скрізь розставляла їм підказки-знаки, за якими «легко» було (однак не всім, а тільки тим, хто бачить) знайти потрібний напрям.

З таким чуттям уперше ми стикаємося в сюжеті, коли дід Мартин та Устимка рятували породіллю. Дорога привела їх до хати, де жінка не могла розродитися. Дорога провела вночі сліпця до лікувальних рослин, за допомогою яких було врятовано одразу багато життів: новонароджене маля, його маму, її діток та їх батька. Адже у випадку, коли б жінка померла, дітки, залишившись без матері, мали були б одразу забути про дитинство і, мандруючи світами, заробляти собі на проживання, а батько ... в кращому (для нього) випадку – одружився, а в гіршому – «зламавшись» від важкого життя, спився б і порозпродував усе майно. Тільки доля дітей не змінювалася – життя в наймах, у голоді та каторжній роботі.

Чому ми вважаємо, що старця привела до хати породіллі Дорога? Тому що дорога – світ-межа, де сходяться світи мертвих і живих. І тільки кобзар, сліпота якого була ознакою належності до «того» світу, тільки сліпий, який володіє таємницями обох сфер існування, міг побачити двох ангелів – ангела смерті, що все «намагався до хати залетіти, і радів, що аж дві душі відразу вихопить. А на порозі сидів інший ангел і плакав, бо не знав, чим лиху зарадити» [2, с. 68].

У цьому контексті не менш важливим є образ дому. За дослідженням Т. Щепанської, дім і дорога пов'язані як протилежні полюси єдиної школи, яка поєднує в собі два стани – статичний і рухомий. Базовою категорією є дім, однак у цьому випадку важливо, що дім розташований біля дороги, тобто він певною мірою пов'язаний із нею [6, с. 30]. У романі

дім породіллі також стоїть уздовж дороги, по якій ішли Мартин і Устимко.

Отже, тільки кобзар, який був провідником між світами, між язичництвом і християнством, зміг вихопити у смерті одразу дві душі. Цікаво, що молився Мартин не тільки християнським святим, а «просив допомоги у всіх сил: у сонця і місяця, у вітру й дощу і, навіть, здається у давно спочивших своїх пращурів» [2, с. 66].

Автор показує зміни, що відбувалися в маленькому поводитирі. Устимко вчиться дивитися не тільки очима, а й серцем, що дало йому можливість відчувати, що сил діда не вистачає, що йому конче потрібна допомога, що він, маленький хлопчик, може її надати. Глибина молитви цієї дитини вражає. Разом із донькою хазяїв хлопчик почав старанно молитися, розуміючи, точніше, відчуваючи всім своїм єством, що молитви переривати не можна, відволікатися бодай на мить від ікони – не можна: ціна – життя жінки або новонародженого. І тільки після того, як відчув, що його молитви почуті, що все буде добре, хлопчик «похилився і впав на землю. Біля нього звалилась його посестра в молитві ... Було вже під обід. Всі давно повставали. Спали лише Устимко і ця незнайома дівчинка. Спали, обійнявшись, солодко і довго. Як після важкої роботи, і ніхто не наважувався їх будити ... Спав і дід Мартин у коморі» [2, с. 67].

Утім, Дорога приготувала їм ще одне, найважче, найскладніше завдання. Вона привела їх до села, в якому панувала Джума – чума. У романі з Джумою уособлюється Смерть. Ми не даремно пишемо її як ім'я, оскільки у свідомості наших предків вона так і сприймалася – як жінка, яка мандрує світом. Можливо, саме це протистояння й було основною метою мандрів головних героїв, можливо, саме для перемоги над смертю покликала їх Дорога.

Кобзар і Устимко прийшли в село, де не побачили жодної живої душі. Тут підкреслимо, що дивився хлопчик не стільки тілесними очима, скільки внутрішніми: «... відчував присутність людей, якимось чином відчував їхній страх (мабуть, саме так відчувають чужий страх тварини). Йому здавалося, що зараз він, зрячий, більше бачить і чує серцем, шкірою, носом, ніж очима. Очі стали мовби сліпими, і зовсім не мало значення, дивиться він ними чи ні. Щось знову кликало його, і гарячим згустком відгукувався у ньому страх» [2, с. 77].

Тільки в такій, надзвичайній, ситуації хлопець відкриває в собі здатність особливого бачення, починає розуміти, «як відчуває світ дід Мартин і вся ця його сліпа братія. Цей їхній світ ... він інакший. Але він існує насправді» [2, с. 77]. ТАКИЙ погляд на світ дав змогу Устимкові почути, як до хати, де зупинився кобзар, підїхала смерть, малий почув її кроки, важке дихання і незадоволення тим, що на землі, де вона вже

відчувала себе абсолютною господинею, яка перемогла життя, коїться щось незвичне.

У сюжеті протистояння Кобзаря і Смерті автор використала ще дві філософії буття українців – філософію часу і філософію сакрального сміху. Для наших предків час поділявся на сакральний і профанний. До першого належали свята, ритуальні обрядодіїства, профанний – був часом роботи, щоденного, буденного життя [7]. Вважалося, що все відбувається за певною циклічністю, а отже, раз у рік людина потрапляє в один і той же проміжок часу [3, с. 136], тобто всі здійснені гріхи в певний, священний, час можуть бути знищені, відмолені, пробачені. Щороку 7 січня народжується Сонце, за християнською традицією – Ісус Христос [4]. Увесь час у житті людини регламентований, усе в ньому відбувається тільки в тій послідовності, яка має бути. Однак у випадку великої біди, мору, війни здійснення ритуалів, які не відповідають певному часовому періоду, дає своєрідний поштовх до зміни теперішнього і майбутнього.

Сміх, як і час, регламентував життя людини. Для наших предків сміятися – не просто демонструвати свої емоції, «вихлюпнути» щастя, горе, страх, зняти будь-яке нервово напруження, а й уплинути на навколишній світ.

Тому для перемоги над Смертю дід Мартин використав дещо дивний спосіб: у розпал літа, після Трійці, дивлячись на людей, які майже скорилися долі, у хаті, де майже оселилася смерть, кобзар заспівав спочатку сумну пісню, а потім раптом перейшов на жартівливі, і, коли настрої у людей змінився, раптом заспівав колядки і щедрівки, і врешті-решт «Козу». Вважаємо обрання пісень кобзарем не випадковим. Це не тільки втілення філософії часу в людське буття. Це й глибоке знання міфів давніх слов'ян, їх вірувань та світогляду. Адже і колядки, і щедрівки були своєрідними гімнами життю, які співали в найважливіші дні року – на Різдво та на Маланку [4]. Обидва свята приурочені вшануванню предків, радості перемоги життя над смертю. Співаючи колядок, старий кобзар виступав проти смерті, розраховуючи не тільки на свої сили (імовірно, тому, що знав – їх не вистачить), він закликав на допомогу своїх предків. А долучивши до співу селян, і їхніх. Тільки за такої умови в людей був шанс урятуватися.

Виконання пісень, що супроводжували обряд водіння Кози, ще більше посилювало шанси на перемогу. Адже в основі цього обряду міф про умираюче й оживаюче божество. І смерть, ця страшна Джума, відступила.

Людську перемогу відчув і почув малий Устимко, єдиний з усіх дітей, присутніх у хаті: «ніхто, крім Устимка, який сидів під вікном, не почув, як десь на вулиці, саме навпроти хати, зупинилась якась чи то карета, чи то бричка. Заіржали коні. Було чути, як хтось так важко зіскочив із неї, що

аж земля задвигтіла. Той «хтось» підійшов до хати. Вікна було знято. Двері прочинено, але Устимко не зміг (а може й не захотів) роздивитися, хто то був.

Жіночий голос покликав знадвору:

– Хто тут? Чи можна зайти?

Видно, та, що запитувала, з якоїсь причини не могла зайти до хати без запрошення» [2, с. 80]. Це і була та страшна, непереможна Джума.

Почуті колядкові пісні збили її з пантелику. Основна мета діда Мартина була досягнута: «Щось я забарилася... Уже, видать, і Василя ... Он і козу водять. От час біжить! Ніби ж тільки Трійця була?..» [2, с. 81].

Забава в хаті тривала довго, до світанку. Знесилені люди поснули на долівці хати. Тут знову бачимо часові вказівки-маячки автора: 1) люди співали до світанку, тобто до того часу, коли на землі в силу вступають добрі сили; 2) зійшло сонце – це символ верховного божества, його ще називали Боже або Святе сонце; 3) сонце в давнину називали Колядою [1, с. 564–565]. Співами колядок кобзар і селяни викликали на допомогу Господа, який дав їм сил перемогти смерть. Перемогти настільки, що вона сама сказала: «Якби моя воля – ох би вона цьому сліпому задала! Сама б кобзу побила» [2, с. 84]. Хотіла б, та не могла, «якби моя воля», отже, не вольна була смерть напакостити старому сліпцю, не вольна, тому, що сам Господь був у його співах, а отже, не в силі вона протистояти йому, і не в праві, а тому вона «часом роздратована, а часом сумна і, здається. Навіть заплакана, безсило відступала» [2, с. 85].

Схід сонця в романі Л. Мусіхіної нагадує давній слов'янський міф про Сонце, яке щодня сходить на небо, вступаючи у двобій і перемагаючи злі сили, які за будь-яких умов намагаються його знищити [5].

Так і у творі: «А вранці було сонце. Його проміння ніби топило той кисіль у повітрі, і воно ставало легким та прозорим. А найголовніше –десь у садку кувала зозуля» [2, с. 81]. Кувала зозуля, а отже, відраховувала роки життя людей, які спали, втомлені безсонною ніччю. Вважалося, якщо зозуля «кує зранку – роздає щасливу долю», якщо «співає в лісі (у нашому випадку у садку. – О. Д.) віщує скільки років хто проживе» [1, с. 251].

Спробував дізнатися свою долю й малий Устимко, та збився з ліку, отже, буде жити довго. Так і вийшло: довге життя судилося хлопцеві, довге, нелегке, утім, цікаве, сповнене добрими справами, зустрічами з хорошими (і не дуже) людьми, мудрістю, сердечністю і ... музикою.

Тому, рятуючи людей, старий Мартин і його малий поводитир Устимко «розуміли, що роблять велику справу, рятуючи життя людей, наводячи лад у світі...» [2, с. 85].

Перемога над Джумою стала переломним пунктом на шляху наших мандрівників. Усе частіше Устимко згадував маму, все частіше Мартин

здумувався про необхідність повертатися додому, що ще раз підтверджує нашу теорію про те, що Дорога їх покликала саме для боротьби зі смертю.

Зворотний шлях головних героїв роману також цікавий, сповнений пригодами, цікавими зустрічами, добрими вчинками, неочікуваними випадками. Але це вже буденний шлях, звичайна дорога, що єднала села і міста. А їх основна Дорога закінчилася, коли Джума відступила, коли люди відчули звільнення з її страшних обіймів, коли чума була поборена.

Остаточно Дорога кобзаря Устима закінчилася, імовірно, тоді, коли сліпець ішов від села до села, під деревом, у яскравому сонячному промінні, з чітким усвідомленням, що «його купання» в сонячному світлі останнє. Серце зупинилося. «Хтось торкнув його за плече. «Ти хто?» – «Я? Я – Бог. Забув мене?» – Забув... Я що, помер?» – «Помер». – «А Смерть де?» – «Смерть? – Бог засміявся. – Ти прожив таке довге життя і досі віриш у ті казки? Немає ніякої Смерті!» – «Ну що, пішли?» – «Я?» – «Ти, ти ... Яблуко будеш? ...

Устим удивлявся в обличчя Бога. Він був дуже схожий на діда Мартина, сліпого кобзаря. Якого він знав у дитинстві.

Тільки тепер Бог був зрячим» [2, с. 249].

Таким чином, на основі аналізу старосвітського роману Лілії Мусіхіної «Звичайник» було виокремлено такі міфологеми філософії буття української нації, як «час», «простір», «життя», «смерть», «сакральний сміх», «хата», «музика». Було встановлено, що ці міфологеми, згідно із творчим задумом письменниці, втілилися в концепті «дорога», що мислиться як жива істота і кличе в путь тільки найкращих представників людства (кобзарів). Сакральний простір у творі відображає світоглядні уявлення наших предків, які поділяли світ на «цей», «свій» і «той», «чужий», де сходиться минуле, теперішнє і майбутнє, де в одній точці може зійтися час і простір. «Дорога» інтерпретується в романі «Звичайник» як вагомий виховний простір, школа життя, що демонструє перетворення звичайної молодої людини на великого кобзаря, носія сакральних знань, духовних і моральних настанов народу, що споконвіку передавалися від дідів до онуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жайворонок, В. В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник / Віталій Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
2. Мусіхіна, Л. Звичайник : роман / Лілія Мусіхіна. – К. : Дуліби, 2014. – 252 с.
3. Ніколова, Н. Культурологія : культурогенез : навч. посіб. / Н. Ніколова, М. Чмихов. – К. : Вид. дім «Скіф», 2012. – 440 с.
4. Сосенко, К. Різдво-Коляда і Щедрий Вечір : Культуролог. Оповідь / Ксенофонт Сосенко. – К. : Укр. письменник, 1994. – 286 с.

5. Шапарова, Н. С. Краткая энциклопедия славянской мифологии : около 1000 статей / Наталья Шапарова. – М. : ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Русские словари», 2001. – 624 с.
6. Щепанская, Т. Б. Культура дороги в русской мифоритуальной традиции XIX – XX вв. / Т. Б. Щепанская. – М. : «Индрик», 2003. – 528 с.
7. Элиаде, М. Священное и мирское / Мирча Элиаде. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.

Стаття надійшла 04.04.2017 року

УДК 821.161.2(092)

Віта Кириченко
(Умань, Україна)
e-mail: kyrychenkovita@gmail.com

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В «НАРОДНИХ ОПОВІДАННЯХ» МАРКА ВОВЧКА

У статті на основі ретельного аналізу змісту «Народних оповідань» Марка Вовчка здійснено класифікацію жіночих образів. Розкрито образи жінок – закоханих і відданих заміж проти їх волі, щасливих і нещасних, вільних і кріпачок, пізнавши щастя материнства і втративши своїх дітей, люблячих жінок і зраджених чоловіками. Зроблено висновок, що Марко Вовчок закликала читачів до боротьби за власне щастя, до обирання власного життєвого ляху і слідування йому, засуджувала покірність долі та інертність існування.

Ключові слова: Марко Вовчок, жіночі образи, «Народні оповідання», кріпацтво, жіноча доля.

Кириченко В. Женские образы в «Народных рассказах» Марко Вовчок.

В статье на основе тщательного анализа содержания «Народных рассказов» Марко Вовчок создана классификация женских образов. Раскрыты образы женщин – влюбленных и отданных замуж против их воли, счастливых и несчастных, свободных и крепостных, узнавших радость материнства и потерявших своих детей, любящих жен и преданных мужьями. Сделаны выводы, что Марко Вовчок призывала читателей к борьбе за собственное счастье. К выбору собственного жизненного пути и следование ему, осуждала покорность судьбе и инертность существования.

Ключевые слова: Марко Вовчок, женские образы, «Народные рассказы». Крепостничество, женская судьба.

Kyrychenko V. Womens images in «People's Stories» by Mark Vovchka.

In the article on the basis of a careful analysis of the content of «Narodnyi storyadanov» Mark Vovchka carried out the classification of female images.

The analysis of the texts of the works included in the «Narodnyi narrazhdeniy» gave grounds for distinguishing the following main types of women's images: women – representatives of the parishioners (ladies and her daughter from the story «Sister», Mrs.